

Anna Pięta-Szawara*

PARTYCYPACJA WYBORCZA MŁODZIEŻY W POLSCE W LATACH 2014–2024

Streszczenie

W artykule przedstawiono wyniki analizy udziału młodzieży w wyborach ogólnokrajowych w Polsce w latach 2014–2024 w perspektywie porównawczej do okresu 1997–2007 oraz zidentyfikowano zasadnicze trendy frekwencyjne obserwowane w obu dekadach. Główną zmienną analityczną przyjętą w badaniach jest wiek wyborców, jednak uwzględniono również inne czynniki wpływające na poziom uczestnictwa młodzieży w wyborach, takie jak zainteresowanie polityką, poczucie wpływu obywatelskiego czy identyfikacja partyjna. W artykule wskazano także potencjalne kierunki działań służących zwiększaniu udziału młodych obywateli w życiu politycznym i publicznym.

Słowa kluczowe: partycypacja, młodzież, wybory, frekwencja wyborcza, demokracja

Wstęp

Celem podjętych badań stała się analiza partycypacji wyborczej młodzieży w Polsce w wyborach ogólnokrajowych: prezydenckich, parlamentarnych (w tym do Parlamentu Europejskiego) oraz samorządowych, a także uwarunkowań tego zjawiska. Przyjęta cezura czasowa obejmuje okres 2014–2024, co wynika przede wszystkim z dostępności danych statystycznych. Przed rokiem 2014 żadna z instytucji przygotowujących i przeprowadzających sondaże wyborcze nie prowadziła badań dotyczących frekwencji wyborczej z uwzględnieniem głosowania w poszczególnych grupach wiekowych. Danych takich nie agreguje również Krajowe Biuro Wyborcze. Z uwagi na powyższe dla celów porównawczych do badanego okresu wykorzystano dane z lat 1997–2007 zebrane w ramach Polskiego Generalnego Studium Wyborczego. W obu wskazanych dziesięcioletnich okresach wyraźne stały się podobne trendy w badanych zjawiskach społecznych.

Na potrzeby niniejszej analizy przyjęto dwie hipotezy. Pierwsza dotyczy korelacji aktu wyborczego w grupie młodych z rodzajem wyborów:

* Uniwersytet Rzeszowski, e-mail: apieta@ur.edu.pl, ORCID: 0000-0002-7237-295X.

młodzież częściej głosuje w wyborach prezydenckich (charakteryzujących się dużą ogólną mobilizacją wyborczą) niż w wyborach parlamentarnych i samorządowych. Zgodnie z drugą hipotezą odsetek młodzieży w ogólnej liczbie głosujących systematycznie wzrasta w kolejnych latach. W tym ostatnim aspekcie dodatkowo odniesiono się w analizie do innych niż wiek czynników wpływających na poziom frekwencji wyborczej młodych oraz wskazano działania potencjalnie zwiększające partycypację publiczną młodzieży. W badaniach wykorzystano dostępne dane ilościowe: sondaże oraz oficjalne wyniki wyborcze, literaturę przedmiotu, akty prawne dotyczące praw wyborczych oraz systemu wyborczego w Polsce, a ponadto artykuły prasowe oraz dyskurs medialny.

Partycypacja wyborcza w Polsce

Partycypacja wyborcza jest kluczowym zjawiskiem w systemach demokratycznych, przy czym szczególne znaczenie ma udział w niej osób młodych, których kompetencje społeczne i ukształtowane nawyki mają istotne znaczenie dla przyszłości państwa i budowy społeczeństwa obywatelskiego. Stanowi ona formę partycypacji obywatelskiej, rozumianej jako proces, w trakcie którego społeczeństwo realizuje swój wpływ na władze publiczne, a równocześnie legitymizuje system polityczny¹. Podczas aktu wyborczego następuje urzeczywistnienie współdecydowania, poprzez wyłanianie zwycięzców wyborów i podział mandatów.

W głosowaniu w Polsce biorą udział obywatele, którzy najpóźniej w dniu głosowania ukończyli 18 lat. Jest to granica prawa wybierania – czynnego prawa wyborczego², którą przyjęto jako dolną granicę wieku w niniejszej analizie. Najmłodsi wyborcy mieszczą się w kategorii wiekowej określanej pojęciem młodzieży. Mimo różnych cezur wiekowych pojawiających się w dokumentach urzędowych i literaturze przedmiotu w odniesieniu do tej grupy, można przyjąć, że należą do niej osoby do 29–30 roku życia. Taki też przedział wiekowy preferują z reguły firmy i instytucje badawcze, przygotowujące ogólnopolskie sondaże oraz pro-

¹ Taką definicję zaproponował Robert A. Dahl. Napisał on, że partycypacja obywatelska, rozumiana jako bezpośredni udział jednostek w procesach wyborczych, stanowi jeden z fundamentalnych wymogów funkcjonowania demokracji. W jego ujęciu warunkiem koniecznym demokratycznego ładu politycznego jest zapewnienie wszystkim obywatelom równych i efektywnych możliwości uczestnictwa w podejmowaniu decyzji, przede wszystkim poprzez głosowanie w wyborach. R.A. Dahl, *Demokracja i jej krytycy*, Kraków 2009, s. 120–123.

² Art. 10 § 1. Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz.U. 2011, nr 21, poz. 112).

gnozy wyborcze³. Stanowi on górną granicę wieku w badaniach prowadzonych przez autorkę.

Ogólna frekwencja w wyborach parlamentarnych w Polsce po transformacji ustrojowej była niska na tle innych państw byłego bloku socjalistycznego. W krajach postkomunistycznych w latach 1990–2008 oscylowała w granicach 60–70%, a nawet zdarzało się, że przekraczała 80%, podczas gdy w Polsce w 1991 r. było to zaledwie 43,2%⁴. Tak niskie uczestnictwo Polaków badacze uznali za przejaw społecznej apatii i braku akceptacji młodego systemu demokratycznego, zaś odmiennosc od innych państw w regionie tłumaczono specyfiką struktury społecznej⁵. Dysproporcje między krajami wyraźnie zmniejszyły się z czasem. W wyborach w 2015 r. (lub ostatnich przed tym rokiem) średnia dla państw postkomunistycznych wyniosła już tylko 55,7%, natomiast w Polsce – 50,92%⁶. Dopiero w dwóch kolejnych elekcjach nastąpiła wyraźna mobilizacja wyborcza, która przyniosła wyższe odsetki głosujących – w 2019 r. było to 61,74%, natomiast w 2023 r. – 74,38%⁷. Zjawisko to można interpretować jako efekt narastającej polaryzacji politycznej oraz wzrostu intensywności kampanii wyborczych, które mobilizowały zarówno elektorat rządzących, jak i opozycji. W szczególności wybory w 2023 r. były powszechnie postrzegane jako moment przesilenia politycznego i symboliczna walka o kierunek dalszego rozwoju państwa, co przełożyło się na rekordową frekwencję. Istotną rolę odegrały wówczas także profrekwencyjne kampanie społeczne (np. *Idź na wybory*).

Niską frekwencję ogólną notowano również w kolejnych (po 1990 r.⁸) wyborach samorządowych. Wahała się ona w przedziale między 33,8% w 1994 r. a 54,9% w 2018 r. Jeszcze mniejszą popularnością cieszyły się wybory do Parlamentu Europejskiego, postrzegane przez społeczeństwo jako mało istotne dla funkcjonowania państwa członkowskiego, a zarazem takie, w których oddany głos ma niewielkie znaczenie. Poziom uczestnictwa w nich mieścił się w przedziale od 20,9% (2004 r.

³ Zob. np.: M. Zaborowska, *Wyniki wyborów: Jak głosy rozkładały się według wieku, płci, wykształcenia wyborców?*, RMF24, <https://www.rmf24.pl> (10.01.2025); *Bezkonkurencyjni wśród najmłodszych wyborców*, TVN24, <https://tvn24.pl> (10.01.2025).

⁴ M. Cześniak, *Partycypacja wyborcza w Polsce*, Warszawa 2007, s. 42; M. Skorupska, *Frekwencja w wyborach do Sejmu w Polsce w latach 2001–2015 – perspektywa geograficzna*, „Polityka i Społeczeństwo”, 2019, nr 3, s. 203.

⁵ *Ibidem*.

⁶ M. Skorupska, *op.cit.*

⁷ D. Pawłowska [i in.], *Frekwencja wyborcza: mamy rekord, ponad 74 proc. Polaków poszło do wyborów*, Wybory.pl, <https://biqdata.wybory.pl> (10.01.2025).

⁸ Pierwsze wolne wybory samorządowe (do rad gmin) w Polsce odbyły się 27 maja 1990 r. na skutek wejścia w życie ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym, która przywróciła samorząd gminny jako podstawową formę lokalnej władzy publicznej. Zob. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym, (Dz.U. 1990, nr 16, poz. 95).

i 2024 r.) do 24,53% (2009 r.). Wyjątkiem był w tym przypadku rok 2019, kiedy udział Polaków w głosowaniu wyniósł 45,68% uprawnionych do głosowania⁹. Ów nagły wzrost frekwencji można wytłumaczyć kilkoma czynnikami. Po pierwsze, była to kampania silnie spolaryzowana, prowadzona w kontekście wzmożonych napięć politycznych na poziomie krajowym oraz wyraźnej rywalizacji między głównymi blokami politycznymi. Po drugie, wzrost zainteresowania wyborami europejskimi wynikał również z coraz większego znaczenia polityki unijnej w debacie publicznej, szczególnie w kontekście sporów o praworządność oraz przyszłość integracji europejskiej¹⁰. Wreszcie, istotną rolę odegrała mobilizacja elektoratu, zwłaszcza młodszych grup wiekowych, które wcześniej rzadziej uczestniczyły w głosowaniach do PE.

Najwyższa ogólna frekwencja jest charakterystyczna dla wyborów prezydenckich. W Polsce kształtowała się ona na następującym poziomie: w 1990 r. – 60,63%, w 1995 r. – 64,7%, w 2000 r. – 61,12%, w 2005 r. – 49,74%, w 2010 r. – 54,94%, w 2015 r. – 48,96%, w 2020 r. – 64,51%. Analiza przywołanych danych wskazuje na istotne wahania poziomu partycypacji, która była szczególnie niska w latach 2005 i 2015. Mogło to wynikać ze zmęczenia elektoratu kampaniami wyborczymi (w 2005 r. kampania prezydencka zbiegła się w czasie z wyborami parlamentarnymi), ogólnego znużenia polityką oraz przekonania o braku realnego wpływu obywatela na rzeczywistość polityczną, co potwierdzają badania CBOS, wskazujące na niski poziom zaufania społecznego i spadek zainteresowania bieżącymi wydarzeniami politycznymi¹¹. Pomimo tych okoliczności frekwencja podczas wyborów głowy państwa pozostaje relatywnie wysoka w porównaniu do innych typów głosowań. Świadczyć to może o postrzeganiu ich jako szczególnie istotnych z punktu widzenia obywatelskiego zaangażowania oraz politycznej odpowiedzialności.

Okres 1997–2007

Na tle zaprezentowanych wyżej statystyk wyborczych warto postawić pytanie o zgodność tendencji ogólnych z trendami frekwencyjnymi w grupie młodzieży. Zagadnienie to nabiera szczególnego znaczenia ze względu na

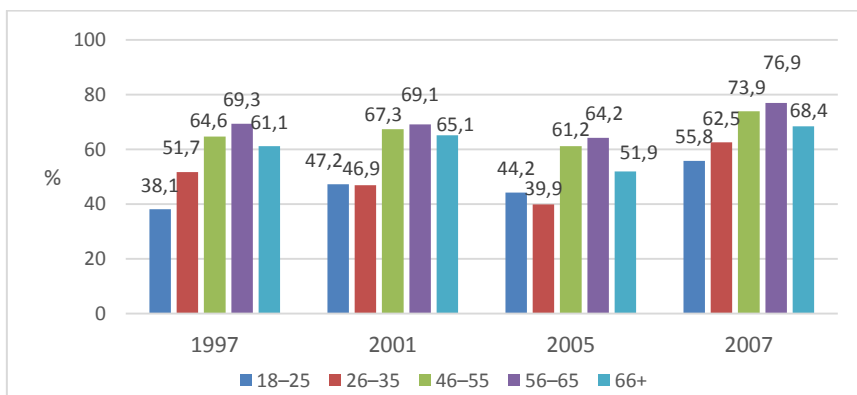
⁹ Wyniki do Parlamentu Europejskiego, Państwowa Komisja Wyborcza, <https://pe2019.pkw.gov.pl> (10.01.2025).

¹⁰ *Poparcie dla członkostwa Polski w Unii Europejskiej i zainteresowanie wyborami do Parlamentu Europejskiego*, Komunikat z badań CBOS, nr 63/2019, s. 1 i nast.; *Wybory do PE – zainteresowanie, udział, postrzegane znaczenie*, Komunikat z badań CBOS, nr 30/2019, s. 6 i nast.

¹¹ *Zaufanie do polityków w lutym*, Komunikat z badań CBOS, nr 24/2015.

rolę młodego pokolenia w przyszłości oraz z uwagi na ich aktualne postawy wobec polityki, jako czynnych uczestników życia publicznego.

Analizę korelacji między wiekiem a uczestnictwem w wyborach parlamentarnych w latach 1997–2007 przeprowadził Mikołaj Cześnik, wykazując, że wiek stanowi jedną z najsilniejszych determinant partycypacji wyborczej – obok uczestnictwa w praktykach religijnych, zainteresowania polityką, poczucia obywatelskiego obowiązku oraz identyfikacji partyjnej. Na podstawie danych Polskiego Generalnego Studium Wyborczego potwierdził on tezę, że zależność między wiekiem a uczestnictwem wyborczym przyjmuje charakter krzywoliniowy – najniższa frekwencja występuje wśród najmłodszych wyborców (18–25 lat), wzrasta w grupie osób w wieku 30–60 lat, a następnie ponownie spada wśród najstarszych uczestników elekcji¹². W przypadku Polski ta tendencja była widoczna w każdej z analizowanych kampanii wyborczych – w latach 1997, 2001, 2005 i 2007 – co wskazuje na jej względną trwałość i odporność na zmiany w sytuacji politycznej.

Wykres 1. Wiek a uczestnictwo wyborcze w wyborach parlamentarnych w latach 1997–2007

Źródło: M. Cześnik, *Partycypacja wyborcza Polaków*, Warszawa 2009, s. 17.

¹² Korelacja między wiekiem a partycypacją wyborczą została zauważona już we wcześniejszych badaniach dotyczących tematyki uczestnictwa wyborczego. Zob.: P.R. Berelson, B.R. Lazarsfeld, W.N. McPhee, *Voting: A Study of Opinion Formation in a Presidential Campaign*, Chicago 1954; S. Verba, N.H. Nie, *Participation in America: Political Democracy and Social Equality*, New York 1972; R.A. Teixeira, *The Disappearing American Voter*, Washington, 1992; M.N. Franklin, *Electoral Participation* [w:] *Comparing Democracies: Elections and Voting in Global Perspective*, eds L. LeDuc, R.G. Niemi, P. Norris, Thousand Oaks 1996; E. Anduiza-Perea, *Does Availability of Information Increase Turnout? Evidence from the 1995 Spanish Local Elections*, „Acta Politica”, 1999, no 34.3; E. Anduiza-Perea, *Individual Characteristics, Institutional Incentives and Electoral Abstention in Western Europe*, „European Journal of Political Research”, 2002, no 41.5. Za: M. Cześnik, *op.cit.*, s. 29, 35.

Na podstawie danych zamieszczonych na wykresie 1 można stwierdzić, że młodzi obywatele w latach 1997–2007 stanowili najmniej aktywną grupę wyborczą. W ciągu czterech analizowanych elekcji ich frekwencja utrzymywała się wyraźnie poniżej poziomu notowanego wśród starszych grup wiekowych, nie przekraczając 56% nawet w roku najwyższej mobilizacji wyborczej (2007). W niektórych przypadkach, np. w latach 1997 i 2005, udział młodzieży w głosowaniu był niemal o połowę niższy niż wśród najaktywniejszych wyborców. Wyjaśnienia tej sytuacji można szukać w specyfice kontekstu politycznego poszczególnych kampanii wyborczych. W 1997 r. główny spór polityczny dotyczył reform gospodarczych i administracyjnych – tematów, które mogły być przez młodych postrzegane jako odległe i mało atrakcyjne. Dodatkowo, ówczesne partie polityczne nie formułowały przekazu skierowanego bezpośrednio do młodego elektoratu, co również mogło skutkować ograniczonym zaangażowaniem tej grupy.

W 2005 r. niska frekwencja młodzieży mogła być związana z ogólnym zniechęceniem do życia publicznego, potęgowanym przez afery korupcyjne z okresu rządów SLD. Z kolei wyraźny wzrost frekwencji młodzieży w przedterminowych wyborach parlamentarnych w 2007 r. można tłumaczyć rosnącą potrzebą zmiany politycznej w kraju. Platforma Obywatelska, prezentując się jako nowoczesna alternatywa wobec ówczesnie rządzących, przyciągnęła znaczną część młodych wyborców. Istotną rolę odegrały intensywne wówczas kampanie profrekwencyjne prowadzone przez organizacje pozarządowe i media, które były w dużej mierze skierowane właśnie do młodego pokolenia¹³. Dynamika kampanii wyborczej i wyraźna polaryzacja sceny politycznej sprzyjały aktywizacji wyborców, w tym także tych najmłodszych¹⁴.

Największą i najstabilniejszą frekwencją wykazali się wyborcy w średnim wieku (46–65 lat), w tym zwłaszcza mający między 56 a 65 lat. To właśnie ta grupa sukcesywnie wykazywała najwyższy poziom uczestnictwa, co może świadczyć o większym poczuciu obywatelskiej odpowiedzialności wśród nich oraz wyższym poziomie kapitału społecznego. Zaskakujący jest fakt, że nawet najstarsi wyborcy (w wieku 66+) głosowali chętniej niż młodzież. Pomimo możliwych ograniczeń zdrowotnych seniorzy konsekwentnie uczestniczyli w wyborach. To zdecydowanie zaprzecza twierdzeniom, że niska frekwencja jest „naturalna” dla osób o ograniczonych możliwościach, wskazując raczej na deficyty

¹³ P. Grzelak [i in.], *Zmień kraj. Idź na wybory. Raport o przebiegu kampanii i rekomendacje na przyszłość*, Warszawa 2008.

¹⁴ M. Sacewicz, *Działania na rzecz zwiększenia odsetka osób będących czynnymi wyborcami w wyborach do Sejmu i Senatu*, Warszawa 2011, s. 4–6.

zaangażowania i motywacji wśród młodzieży. W grupie młodych dorosłych (26–35 lat) partycypacja była nieco wyższa niż wśród najmłodszych, ale nadal niższa niż średnia ogólnokrajowa. Wahania frekwencji w tej grupie – od 39,9% do 62,5% – sugerują, że ich uczestnictwo jest silnie zależne od czynników zewnętrznych, takich jak dynamika kampanii, klimat polityczny czy mobilizacja społeczna.

Powyższe ustalenia skłaniają do postawienia pytań zarówno o mechanizmy odpowiedzialne za szczególnie niskie zaangażowanie wyborcze młodzieży, jak i o trwałość tej bierności w czasie. Brak udziału w pierwszych głosowaniach może bowiem prowadzić do utrwalenia postawy obywatelskiej bierności także w kolejnych etapach życia, na co zwracają uwagę badacze zajmujący się tzw. efektem habituacji uczestnictwa (ang. *participation habituation effect*)¹⁵. Zgodnie z tą koncepcją, pierwsze doświadczenia wyborcze mają kluczowe znaczenie dla kształtowania się trwałych wzorców partycypacji obywatelskiej.

Z powyższych względów w dalszej części analizy dokonano porównania poziomu uczestnictwa młodzieży w wyborach ogólnokrajowych z lat 1997–2007 do okresu 2014–2024. Taka perspektywa umożliwia uchwycenie ewentualnych zmian pokoleniowych, skutków działań profrekwencyjnych oraz wpływu uwarunkowań społeczno-politycznych na wzorce uczestnictwa młodego elektoratu.

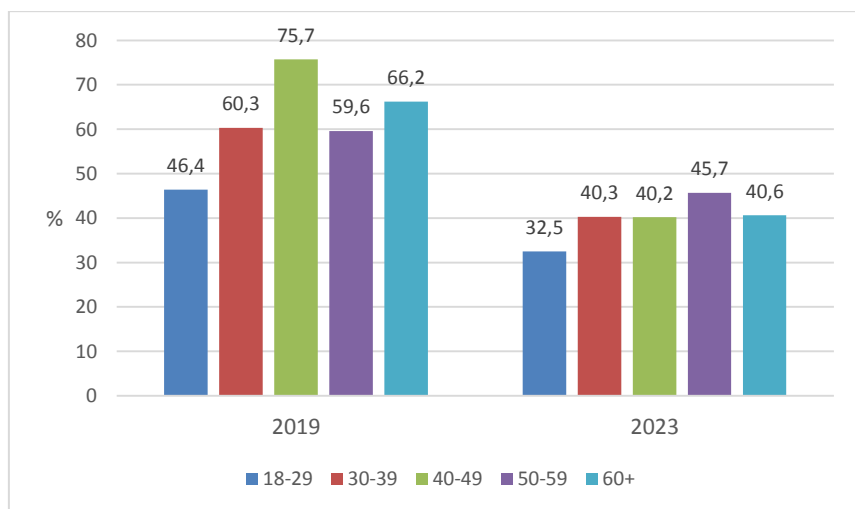
Okres 2014–2024

W wyborach parlamentarnych w Polsce w 2015 r. ogólna frekwencja wyniosła 50,92%. W odniesieniu do tej elekcji brakuje przekrojowych danych dotyczących udziału w głosowaniu poszczególnych grup wiekowych. Z tego względu dokonano oszacowania udziału obywateli w konkretnych przedziałach wiekowych w porównaniu do danych z lat 2019 i 2023 (zob. wykres 2) i przy założeniu, że struktura różnic między grupami wiekowymi pozostała względnie stabilna, mimo niższego poziomu mobilizacji w roku 2015 (o ok. 10 pkt proc. względem roku 2019). Wartości frekwencji w grupach wiekowych zostały zaokrąglone

¹⁵ Jeden z badaczy zajmujących się frekwencją wyborczą, Mark N. Franklin, szczegółowo opisał mechanizm habituacji, wskazując, że uczestnictwo (lub jego brak) w pierwszych wyborach znacząco wpływa na późniejsze wzorce zachowań obywatelskich. Brak takiego doświadczenia na wczesnym etapie dorosłości może prowadzić do utrwalenia postawy bierności obywatelskiej i trwałego dystansu wobec życia politycznego. Zob.: M.N. Franklin, *Voter Turnout and the Dynamics of Electoral Competition in Established Democracies since 1945*, Cambridge 2004, s. 205–210. Por.: S. Verba, N.H. Nie, *op.cit.*, s. 132–140; R.A. Teixeira, *op.cit.*, s. 88–94.

do pełnych jednostek procentowych, przy zachowaniu standardowych przedziałów wiekowych (18–29, 30–39, 40–49, 50–59, 60+). Po uwzględnieniu powyższego można przyjąć, że frekwencja w wyborach parlamentarnych w 2015 r. kształtowała się następująco: 18–29 lat: około 46%, 30–39 lat: około 52–55%, 40–49 lat: około 58–60%, 50–59 lat: około 53–55%, 60 i więcej lat: około 56–58%.

Przyjęte szacunki wskazują na utrzymującą się tendencję, zgodnie z którą frekwencja wyborcza rośnie wraz z wiekiem. Najniższą aktywnością nadal charakteryzowała się grupa najmłodszych wyborców (18–29 lat), natomiast najwyższy poziom uczestnictwa dotyczył grup w przedziale 40–49 oraz 60+. Jest to zgodne z wcześniejszymi obserwacjami, co pozwala sądzić, że niska partycypacja tej grupy ma charakter strukturalny i długofalowy. Szczegółowe dane odnośnie do partycypacji wyborczej młodzieży w wyborach parlamentarnych są dostępne dla lat 2019 i 2024. Prezentuje je wykres 2.

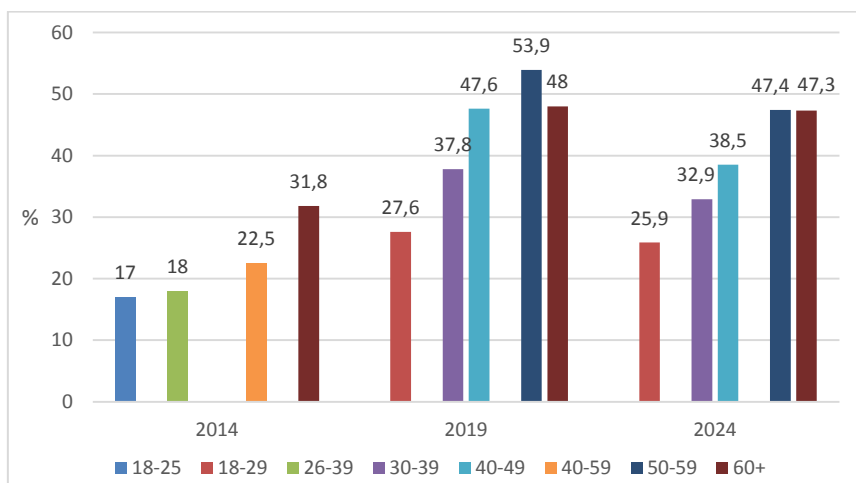

Wykres 2. Wiek a uczestnictwo wyborcze w wyborach parlamentarnych w latach 2019–2024

Źródło: *Ile kobiet a ilu mężczyzn głosowało? Z jakiej grupy wiekowej było najwięcej głosujących?*, PAP, <https://www.pap.pl> (5.02.2025); *Wyniki exit poll. Frekwencja według wieku. Jak głosowały konkretne grupy wiekowe?* Gazeta.pl, <https://wiadomosci.gazeta.pl> (5.02.2025).

Frekwencja młodzieży w 2019 r. (46,4%) była zauważalnie niższa niż średnia ogólnokrajowa, wynosząca 61,1%, lecz jednocześnie wyraźnie wyższa niż w 2023 r., kiedy spadła do poziomu 32,5%, mimo rekordowo wysokiej frekwencji ogólnej (74,38%). W 2023 r. młodzi wyborcy

stanowili najmniej aktywną grupę wiekową, co należy interpretować jako wyraźną demobilizację tego segmentu elektoratu – wbrew ogólnemu trendowi wzrostu uczestnictwa. Pomimo znaczącej mobilizacji społecznej i silnej polaryzacji politycznej, udział młodzieży w głosowaniu spadł w stosunku do 2019 r. o niemal 14 punktów procentowych. Może to świadczyć – podobnie jak w latach 1997–2007 – o narastającym znużeniu polityką, braku atrakcyjnej oferty programowej dla młodych oraz niskiej skuteczności kampanii profrekwencyjnych kierowanych do tej grupy. Spadek ten – sięgający poziomu niższego niż szacowana frekwencja młodzieży w 2015 r. – może być niepokojącym sygnałem postępującej apatii obywatelskiej wśród najmłodszych uczestników życia politycznego.

**Wykres 3. Wiek a uczestnictwo wyborcze
w wyborach do Parlamentu Europejskiego w latach 2014–2024**

Źródło: *Którzy wyborcy głosowali najchętniej, kto wykazał najmniejsze zainteresowanie?* PAP, <https://www.pap.pl> (12.02.2025); *Niska frekwencja, dobre wyniki mniejszych partii. Tak głosowali młodzi*, TVN24, <https://tvn24.pl> (12.02.2025); *Eurowybory 2014. Exit poll: Wygrała PO, PiS tuż za nią!* RMF24, <https://www.rmf24.pl> (12.02.2025).

Analiza danych dotyczących frekwencji wyborczej w wyborach do Parlamentu Europejskiego przeprowadzonych w latach 2014, 2019 oraz 2024 pozwala na zidentyfikowanie istotnych różnic w poziomie partycypacji poszczególnych grup wiekowych oraz wskazanie charakterystycznych trendów wśród młodych wyborców. Należy przy tym zaznaczyć, że zastosowane w dostępnych źródłach przedziały wiekowe nie są w pełni porównywalne: w 2014 r. dane prezentowane były w grupach takich, jak 18–25, 26–39, 40–59, 60+, natomiast w latach 2019 i 2024 zastosowano

bardziej szczegółowy podział: 18–29, 30–39, 40–49, 50–59, 60+. Z tego względu porównania między rokiem 2014 a kolejnymi latami mają charakter orientacyjny i wymagają ostrożności interpretacyjnej.

W 2014 r. wszystkie grupy wiekowe charakteryzowały się niskim poziomem uczestnictwa. Frekwencja w grupie najmłodszych wyborców (18–25 lat) nie przekraczała 18%, zaś w grupie 60+ wyniosła zaledwie około 32%. Ogólna frekwencja w tych wyborach kształtowała się na poziomie 23,83%, co stanowi potwierdzenie niskiej legitymizacji społecznej wyborów europejskich w Polsce w tym okresie¹⁶.

Wybory do Parlamentu Europejskiego w 2019 r. przyniosły wyraźny wzrost frekwencji – zarówno ogólnej (do poziomu 45,68%), jak i w obrębie poszczególnych grup wiekowych. Szczególnie zauważalna była poprawa wśród młodych dorosłych (18–29 lat), gdzie poziom uczestnictwa wzrósł do ponad 27%. Zjawisko to można tłumaczyć wysoką polaryzacją polityczną w kraju, szeroko zakrojoną kampanią profrekwencyjną oraz wzrostem świadomości społecznej w zakresie znaczenia członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Tendencja ta nie utrzymała się jednak w dłuższej perspektywie. Dane z 2024 r. wskazują na ponowny spadek uczestnictwa – ogólna frekwencja wyniosła 40,65%¹⁷, a udział młodych wyborców w wieku 18–29 lat – około 26%. Spadki zaobserwowano również w innych grupach wiekowych, z wyjątkiem najstarszej (60+), której aktywność wyborcza pozostała względnie stabilna. Również tym razem to właśnie młodzież wykazała się najniższym poziomem partycypacji, co może być przejawem postępującej alienacji politycznej oraz malejącej skuteczności działań mobilizacyjnych skierowanych do tej grupy.

W odniesieniu do wyborów prezydenckich przeprowadzonych w Polsce w 2015 r. brak jest dostępnych danych dotyczących frekwencji z podziałem na grupy wiekowe. Ówczesne sondaże koncentrowały się głównie na preferencjach wyborczych, pomijając kwestię struktury uczestnictwa. W konsekwencji nie jest możliwe jednoznaczne porównanie partycypacji młodzieży w wyborach prezydenckich w 2015 i 2020 r. Na podstawie ogólnych danych o frekwencji w 2015 r. (I tura – 48,96%¹⁸; II tura – 55,34%¹⁹) oraz w porównaniu z innymi typami elek-

¹⁶ Na temat przyczyn absencji wyborczej szerzej zob.: *Decyzje w wyborach do Parlamentu Europejskiego. Przyczyny absencji wyborczej*, Komunikat z badań CBOS, nr 94/2019, Warszawa 2019, s. 13 i nast.

¹⁷ *Frekwencja w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2024 r.*, PKW, <https://pe2024.pkw.gov.pl> (10.02.2025).

¹⁸ *Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 2015*, PKW, https://prezydent2015.pkw.gov.pl/319_Pierwsze_glosowanie.html (17.02.2025).

cji można przypuszczać, że udział młodzieży w 2015 r. był istotnie niższy niż w 2020 r. – prawdopodobnie wynosił poniżej 50%.

Wybory prezydenckie przeprowadzone w Polsce w 2020 r. cechowały się wysoką frekwencją ogólną (68,18%), a jednocześnie nietypowym, wyrównanym rozkładem uczestnictwa między grupami wiekowymi. Szczegółowe zestawienie frekwencji w podziale na kohorty wiekowe prezentuje tabela 1.

Tabela 1. Wiek a frekwencja wyborcza w wyborach prezydenckich w 2020 r.

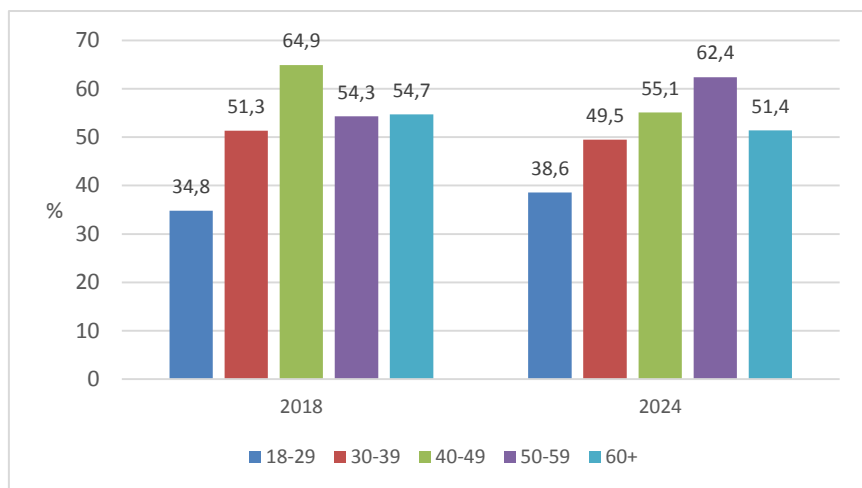
Grupa wiekowa	Frekwencja (%)
18–29 lat	64,5%
30–39 lat	65,1%
40–49 lat	70,1%
50–59 lat	72,8%
60+ lat	55,9%

Źródło: *Oni nie głosowali tak licznie, jak w poprzednich latach*, <https://tvn24.pl> (15.01.2025).

Dane z sondażu *late poll* zrealizowanego przez Ipsos dla TVN24 wskazują, że wśród osób w wieku 18–29 lat udział w głosowaniu wyniósł aż 64,5%. Tym samym młodzi wyborcy po raz pierwszy od wielu lat osiągnęli poziom frekwencji zbliżony do średniej krajowej, a w niektórych przypadkach wyższy niż wśród najstarszych uczestników (60+), gdzie frekwencja wyniosła 55,9%. Taki rozkład uczestnictwa stanowi wyraźne odejście od dominującego wzorca, zgodnie z którym młodzież cechuje się najniższym poziomem aktywności wyborczej. W poprzednich wyborach – zarówno parlamentarnych, europejskich, jak i samorządowych – frekwencja młodych utrzymywała się znacząco poniżej średniej ogólnokrajowej, nierzadko o kilkanaście punktów procentowych. W wyborach parlamentarnych w 2023 r. frekwencja w grupie 18–29 lat wyniosła zaledwie 32,5%, przy ogólnej frekwencji 74,38%. Jeszcze niższe wartości odnotowano w wyborach europejskich w 2019 r. – około 27%. Wysoka aktywizacja młodych wyborców w 2020 r. mogła być efektem silnej polaryzacji politycznej, uproszczonej formy rywalizacji (dwóch wyrazistych kandydatów), a także intensywnej mobilizacji środowisk obywatelskich i kampanii profrekwencyjnych w mediach społecznościowych. Dane te potwierdzają tezę, że młodzież reaguje silnie na przekaz emocjonalny, poczucie sprawczości oraz wyraźny konflikt ideologiczny.

¹⁹ Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 2015, PKW, https://prezydent2015.pkw.gov.pl/325_Ponowne_glosowanie.html (17.02.2025).

Ostatnim typem ogólnokrajowych wyborów uwzględnionym w niniejszej analizie są wybory samorządowe, które stanowią istotny element demokratycznego procesu, umożliwiając obywatelom bezpośredni wpływ na kształtowanie lokalnej polityki. W analizowanej dekadzie odbyły się dwie elekcje tego rodzaju – w latach 2018 oraz 2024. Szczegółowe zestawienie frekwencji z uwzględnieniem podziału na grupy wiekowe przedstawia wykres 4.

Wykres 4. Wiek a uczestnictwo wyborcze w wyborach samorządowych w latach 2018–2024

Źródło: Wybory samorządowe 2018: Rekordowa frekwencja, ale mało młodych wyborców, WP wiadomości, <https://wiadomosci.wp.pl> (17.02.2025).

W analizowanych elekcjach najniższym poziomem uczestnictwa niezmiennie charakteryzowała się grupa młodych obywateli w wieku 18–29 lat. W 2018 r. frekwencja w tej kategorii wyniosła zaledwie 34,8%, natomiast w 2024 r. wzrosła do 38,6%. Choć odnotowany wzrost jest pozytywnym sygnałem, młodzież w dalszym ciągu pozostaje najmniej zaangażowaną grupą wiekową w wyborach lokalnych. Trwałe w nich niedoreprezentowanie młodych może wskazywać na ograniczone zainteresowanie polityką lokalną, a także na niski poziom poczucia sprawczości i wpływu na decyzje podejmowane przez władze gminne i miejskie. Z kolei najwyższą frekwencję w 2018 r. osiągnęli wyborcy w wieku 40–49 lat (64,9%), natomiast w 2024 r. największą aktywność wykazała grupa 50–59 lat (62,4%). Osoby w wieku produkcyjnym, posiadające zazwyczaj stabilną sytuację życiową i silniejsze zakorzenienie w społecznościach lokalnych, cechują się najwyższym i najbardziej sta-

bilnym poziomem uczestnictwa. Zjawisko to może wynikać z większej świadomości wpływu polityki lokalnej na codzienne funkcjonowanie, jak również z wyraźniejszej identyfikacji z konkretnymi postulatami przedstawianymi przez kandydatów na szczeblu samorządowym. Grupa osób powyżej 60. roku życia również wykazuje umiarkowany poziom uczestnictwa, choć w analizowanym okresie zaobserwowano jego lekki spadek – z 54,7% w 2018 r. do 51,4% w 2024 r. Mimo to udział seniorów w wyborach nadal przewyższa aktywność młodzieży.

Wszystkie grupy wiekowe, z wyjątkiem najmłodszej, utrzymują relatywnie wysoką frekwencję, co potwierdza tezę o wyraźnej polaryzacji partycypacyjnej ze względu na wiek. Wzrost aktywności wyborczej wśród osób dorosłych może być również efektem intensyfikacji działań samorządów i kandydatów ukierunkowanych na politykę senioralną oraz świadczy o niskim poziomie identyfikacji młodzieży z polityką lokalną i ograniczonym poczuciu sprawczości w tym obszarze.

Należy stwierdzić, że wybory samorządowe ukazują charakterystyczną strukturę frekwencji, odmienną od obserwowanej w wyborach parlamentarnych, prezydenckich czy europejskich. Mimo niewielkiego wzrostu udziału młodzieży w głosowaniu w 2024 r., nadal pozostaje ona najmniej aktywną grupą wyborców. Młodzi obywatele częściej rezygnują z udziału w głosowaniu, zwłaszcza w kontekście mniej upolitycznionych kampanii, takich jak wybory samorządowe czy europejskie.

Zakończenie

W świetle przeprowadzonych badań możliwa stała się empiryczna weryfikacja dwóch postawionych we wstępie hipotez badawczych. Pierwsza z nich zakładała istnienie korelacji między rodzajem elekcji a poziomem uczestnictwa młodzieży – zgodnie z nią młodzi wyborcy częściej angażują się w wybory prezydenckie niż w parlamentarne, samorządowe czy do Parlamentu Europejskiego. Przeanalizowane dane empiryczne jednoznacznie potwierdzają tę zależność. Wybory prezydenckie z 2020 r. były jedynym przypadkiem w analizowanym okresie, kiedy frekwencja młodzieży (64,5%) była porównywalna z aktywnością starszych grup wiekowych i znacząco przekraczała średnie notowania tej grupy w innych typach głosowań. Można zatem przyjąć, że wybory o charakterze spersonalizowanym, polaryzującym oraz medialnie intensywnym wywołują silniejszą reakcję mobilizacyjną młodego elektoratu.

Druga hipoteza, zgodnie z którą udział młodzieży w ogólnej liczbie głosujących systematycznie wzrasta w kolejnych latach, nie znalazła

potwierdzenia. Choć można było zaobserwować okresowe wzrosty – jak w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2019 r. czy samorządowych w 2024 r. – to nie miały one charakteru trwałego trendu. W większości analizowanych elekcji udział najmłodszych wyborców był relatywnie niski, a w przypadku wyborów parlamentarnych w 2023 r. osiągnął poziom znacznie niższy niż w roku 2019. Dane te wskazują na postępującą alienację polityczną młodego pokolenia, a zarazem na brak trwałego efektu działań profrekwencyjnych. W przeciwieństwie do innych grup wiekowych młodzież wykazuje większą podatność na czynniki kontekstowe, takie jak klimat społeczny, atrakcyjność kampanii czy aktualna dynamika konfliktu politycznego.

Wnioski te prowadzą do stwierdzenia, że wzrost partycypacji młodych obywateli nie jest automatyczny ani linearny. Wymaga świadomej, długofalowej polityki edukacyjnej, społecznej i instytucjonalnej, ukierunkowanej na wzmacnianie kapitału obywatelskiego i sprawczości młodego pokolenia. Kluczowe znaczenie może mieć także poszerzenie form uczestnictwa, które lepiej odpowiadają preferencjom i stylowi zaangażowania młodych – w tym partycypacja cyfrowa, działania oddolne czy aktywność w ruchach społecznych. Dopiero połączenie tych elementów może przełożyć się na trwałe zwiększenie frekwencji wyborczej w tej grupie.

Bibliografia

- Anduiza-Perea E., *Does Availability of Information Increase Turnout? Evidence from the 1995 Spanish Local Elections*, „Acta Politica”, 1999, nr 34.3.
- Anduiza-Perea E., *Individual Characteristics, Institutional Incentives and Electoral Abstention in Western Europe*, „European Journal of Political Research”, 2002, nr 41.5.
- Berelson P.R., Lazarsfeld B.R., McPhee W.N., *Voting: A Study of Opinion Formation in a Presidential Campaign*, Chicago 1954.
- CBOS, *Decyzje w wyborach do Parlamentu Europejskiego. Przyczyny absencji wyborczej*, Komunikat z badań CBOS, nr 94/2019, Warszawa 2019.
- CBOS, *Poparcie dla członkostwa Polski w Unii Europejskiej i zainteresowanie wyborami do Parlamentu Europejskiego*, Komunikat z badań CBOS, nr 63/2019.
- CBOS, *Wybory do PE – zainteresowanie, udział, postrzegane znaczenie*, Komunikat z badań CBOS, nr 30/2019.
- CBOS, *Zaufanie do polityków w lutym*, Komunikat z badań CBOS, nr 24/2015.
- Cześniak M., *Partycypacja wyborcza Polaków*, Warszawa 2007.
- Dahl R.A., *Demokracja i jej krytycy*, przeł. M. Groniewicz, Kraków 2009.
- Eurowybory 2014. Exit poll: Wygrała PO, PiS tuż za nią!*, RMF24, <https://www.rmf24.pl> (12.02.2025).
- Franklin M.N., *Voter Turnout and the Dynamics of Electoral Competition in Established Democracies since 1945*, Cambridge 2004.

- Frekwencja w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2024 r.*, PKW, <https://pe2024.pkw.gov.pl> (10.02.2025).
- Grzelak P. [i in.], *Zmień kraj. Idź na wybory. Raport o przebiegu kampanii i rekomendacje na przyszłość*, Warszawa 2008.
- Niska frekwencja, dobre wyniki mniejszych partii. Tak głosowali młodzi*, TVN24, <https://tvn24.pl> (12.02.2025).
- Oni nie głosowali tak licznie, jak w poprzednich latach*, TVN24, <https://tvn24.pl> (15.01.2025).
- Pawłowska D. [i in.], *Frekwencja wyborcza: mamy rekord, ponad 74 proc. Polaków poszło do wyborów*, Wyborcza.pl, <https://biqdata.wyborcza.pl> (10.01.2025).
- Sacewicz M., *Działania na rzecz zwiększenia odsetka osób będących czynnymi wyborcami w wyborach do Sejmu i Senatu*, Warszawa 2011.
- Skorupska M., *Frekwencja w wyborach do Sejmu w Polsce w latach 2001–2015 – perspektywa geograficzna*, „Polityka i Społeczeństwo”, 2019, nr 3.
- Teixeira R.A., *The Disappearing American Voter*, Washington 1992.
- Verba S., Nie N.H., *Participation in America: Political Democracy and Social Equality*, New York 1972.
- Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 2015*, PKW, https://prezydent2015.pkw.gov.pl/319_Pierwsze_glosowanie.html (17.02.2025).
- Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej 2015*, PKW, https://prezydent2015.pkw.gov.pl/325_Ponowne_glosowanie.html (17.02.2025).
- Wybory samorządowe 2018: Rekordowa frekwencja, ale mało młodych wyborców*, WP, <https://wiadomosci.wp.pl> (17.02.2025).
- Zaborowska M., *Wyniki wyborów: Jak głosy rozkładały się według wieku, płci, wykształcenia wyborców?*, RMF24, <https://www.rmfm24.pl> (10.01.2025).

Youth electoral participation in Poland in 2014–2024

Abstract

The aim of the conducted research was to analyze the electoral participation of young people in Poland in nationwide elections, including presidential, parliamentary (including elections to the European Parliament), and local government elections, as well as the determinants of this phenomenon. The selected time frame covers the period from 2014 to 2024. Two hypotheses were tested. The first hypothesized a correlation between the type of election and voter turnout among young people, suggesting that youth are more likely to vote in presidential elections (characterized by high overall voter mobilization) than in parliamentary and local government elections. The second hypothesis assumed that the proportion of young voters in the total electorate has been systematically increasing over the years. In the analysis of the latter aspect, additional attention was given to factors other than age that influence youth voter turnout, as well as to measures that could potentially enhance young people's public participation. The first hypothesis was confirmed, whereas the second was rejected, as young people were found to prioritize engagement in social activism—such as demonstrations, strikes, and marches—over electoral participation. The research utilized available quantitative data, including surveys and official election results, academic literature, legal acts concerning electoral rights and the electoral system in Poland, as well as press articles and media discourse.

Keywords: participation, youth, elections, voter turnout, democracy